

softconsulting

e-PRIRUČNIK©

OSOBNЕ FINANSIJE - OSNOVE

Izjava o autorskim pravima:

SoftConsulting s.p. Tuzla polaže autorska i vlasnička prava na sadržaj e-Priručnika© Osobne finansije – osnove.

Prenošenje cjelokupnog ili dijela sadržaja na koje autorsko i vlasničko pravo polaže SoftConsulting s.p. Tuzla nije dozvoljeno bez pismene saglasnosti vlasnika autorskog prava.

Prenošenje, kopiranje, te dalja komercijalna i nekomercijalna distribucija sadržaja na koje autorsko i vlasničko pravo polaže SoftConsulting s.p. Tuzla bez pismene saglasnosti vlasnika autorskog prava podliježe odredbama Zakona o autorskim i srodnim pravima BiH.

Broj primjeraka: Gratis primjerak – promo aktivnosti.

Sadržaj	Stranica
1. Finansijsko odlučivanje i upravljanje osobnim finansijama	3
2. Tekući račun - osnov za upravljanje osobnim finansijama	4
3. Štednja i optimiziranje kućnog budžeta	6
4. Debitne i kreditne kartice	7
5. Sistemi za internet plaćanje	11
6. Fiksna i varijabilna kamatna stopa	12
7. Zašto, kada i kako investirati?	14
8. Online aplikacija za kredit	15
9. Svrha kolaterala – instrumenta za obezbjeđenje kredita	17
10. Prednosti lombardnog kredita	18
11. Zamjenski kredit i reprogram kredita	19
- Definicije osnovnih pojmova	23 -25

1. Finansijsko odlučivanje i upravljanje osobnim finansijama

Imati adekvatnu informaciju, u pravo vrijeme, jedno je od pravila finansijski odgovornog odlučivanja. Internet alati omogućavaju da se blagovremeno saznaju korisne informacije i na vrijeme donesu potrebne finansijske odluke. Imati pravu informaciju, u pravo vrijeme, znači da se kvalitetnije može upravljati finansijskim rizikom. Finansijskim rizicima izloženi su svi: fizička i pravna lica, mali i veliki poslovni subjekti, nacionalne i globalna ekonomija. U 21. stoljeću tzv. informacijskom dobu, finansijski tokovi znatno brže se odvijaju jer se sve više koriste internet alati. Zato je veoma važno imati informaciju o dostupnosti internet alata za finansijsko odlučivanje i izabrati odgovarajuće proizvode/usluge primjenom odgovarajućih internet alata za finansijsko odlučivanje.

Finansijsko odlučivanje nije jednostavan zadatak. Prije donošenja konačne finansijske odluke potrebno je izvršiti odgovarajuće istraživanje tržišta. Internet alati koji se koriste u finansijskom odlučivanju imaju poseban značaj za savremeno finansijsko odlučivanje jer omogućavaju uporedivost različitih finansijskih ponuda za istovjetne tržišne potrebe. Ukoliko su finansijski parametri, za istovjetnu tržišnu potrebu, uporedivi na pregledan i jasan način, to je znak da će finansijski donesena odluka na ovaj način biti zasnovana na racionalnim elementima odlučivanja. Neracionalan način finansijskog odlučivanja znači da ne postoji mogućnost uporedbe različitih finansijskih elemenata za istovrsnu tržišnu ponudu, a finansijska odluka se donosi npr. izborom finansijski „najpovoljnije“ ponude. Ovo može biti finansijski isplativo ukoliko se kratkoročno zadovoljava konkretna potreba. Za dugoročno zadovoljavanje konkretne potrebe, finansijski rizik „najpovoljnije“ ponude može biti znatno veći sa protekom vremena. Neophodno je da se za dugoročne finansijske odluke kreira odgovarajuću npr. mjesečni ili godišnji budžet, te da se uporedba različitih finansijskih ponuda vrši na osnovu mjesečno planiranog budžeta za konkretno ulaganje. Na taj način izbjegava se finansijska neizvjesnost za npr. neplanirane troškove izvršenog finansijskog ulaganja. Proces finansijskog odlučivanja potrebno je da se zasniva na planskom pristupu pri upravljanju ograničenim resursima. Pod ograničenim resursima ne podrazumijevaju se samo finansijski resursi, nego svi resursi, a to znači vremenski, informacijski, ljudski i drugi resursi. Informacija potrebna za donošenje adekvantne finansijske odluke, jedan je od resursa. Zato je korištenje internet alata i kreiranje baze sa finansijskim i drugim parametrima neophodnim za finansijsko odlučivanje važno za donošenje dugoročno isplativih finansijskih odluka.

Ukoliko se svaka finansijska odluka tretira kao određena finansijska investicija, tada je potrebno znati kako upravljati finansijama (osobnim i poslovnim). U ljudskoj prirodi je da se osjeća pozitivno i uspješno ukoliko ima finansijski stabilno okruženje za život i rad. Novac je potreban za svakodnevno izmirivanje tekućih obaveza, ali i za dugoročno ulaganje npr. u obrazovanje. Za kvalitetne poslovne i osobne relacije, neophodno je da se finansijske i druge obaveze izmiruju na vrijeme odnosno u skladu sa ugovorenim uvjetima. Izostanak kontinuiranog upravljanja finansijskim resursima dovodi do određenih nestabilnosti: tržišnih ili osobnih. Stvaranje finansijski nestabilnog okruženja dovodi do dodatnih (neplaniranih) finansijskih troškova npr. zatezne kamate i sl. Da bi se izbjegle potencijalno negativne okolnosti, neophodno je da se u budžetu (lične i poslovne finansije) predvide i odgovarajuće finansijske rezerve za neplanirane tržišne i druge okolnosti. Da li će finansijske rezerve biti posmatrane kao uštede tekućeg perioda finansiranja, investicije u nekretnine i/ili pokretnu imovinu ili drugi odgovarajući oblik ulaganja (ne)finansijskih resursa, zavisiti će prije svega od izabranog načina na koji se vrši finansijsko ulaganje i opredjeljenja do kojeg stepena se izlaže odgovarajućim finansijskim i tržišnim rizicima.

Preporuke za finansijsko odlučivanje i upravljanje finansirama:

1. Finansijske jesu bitan, ali nisu presudan faktor za uspjeh i stabilnost.
2. Nedostajuće finansijske se mogu pronaći na tržištu, a od osobe koja donosi finansijske odluke zavisi koliko uspješno će se oploditi uloženi (ne)finansijski kapital.
3. Rizici su uvijek prisutni, zato je neophodno imati alternativni plan za upravljanje finansijskim i dugim rizicima.
4. Vrijeme je jedan od faktora uticaja na finansijske odluke i neophodno je blagovremeno donositi odgovarajuće finansijske odluke.
5. Kvalitetnija ponuda finansijskih i drugih produkata/usluga neće biti istovremeno i cjenovno „najpovoljnija“ ponuda i pri tome je potrebno definirati kriterije finansijskog odlučivanja.
6. Investirati vlastiti ili tuđi kapital podrazumijeva isti stepen odgovornosti pri upravljanju investicijskim ciklusom.
7. Informacija ima i svoju tržišnu vrijednost, a internet alati su kreirani kako bi korisnici mogli imati prave informacije u pravom trenutku.
8. Finansijsko odlučivanje, bez prethodnog istraživanja tržišta, analize tržišnih informacija i finansijskog planiranja nije racionalno odlučivanje, nego na emocijama zasnovano odlučivanje koje „ima svoju cijenu“.
9. Finansijska snaga i finansijska sigurnost dvije su različite finansijske kategorije, ali se obje zasnivaju na povjerenju da će dogovoreno biti i izvršeno na način kako je to predviđeno.
10. Povjerenje¹ u poslovnom odnosu je potrebno opravdati urednim izmirivanjem obaveza. To je najsigurniji put za finansijski isplativo odlučivanje.

2. Tekući račun - osnov za upravljanje osobnim finansirama

Upravljanje osobnim finansirama počinje sa izborom banke u kojoj će korisnik otvoriti tekući račun odnosno izborom načina na koji će mjesečna primanja (plaća i druga primanja) biti raspoređeni unutar jednog obračunskog ciklusa. Pri otvaranju tekućeg računa, najčešće u nedostatku informacija, korisnici mogu „po inerciji“ izabrati da zaključe bankarski ugovor, a da se pri tome detaljno ne informišu o svim aspektima budućeg upravljanja osobnim finansirama tj. rasporedu priliva i eventualnoj upotrebi mjesečnih primanja za otplatu kredita putem tekućeg računa i sl. Nakon zaključivanja ugovora o tekućem računu ukoliko žele koristiti kredit, klijenti mogu saznati da njihove finansijske potrebe ne mogu biti adekvatno zadovoljene u matičnoj banci. Ovo je samo jedan od mogućih problema, koji se mogu pojaviti pri upravljanju osobnim finansirama odnosno korištenju tekućeg računa u matičnoj banci.

Banke odobravaje kredita klijentima uvjetuju sa otvorenim tekućim računom. Za druge usluge banke (npr. odobravanje platnih kartica) mogu da propisuju potrebne finansijske uvjete zasnovane na ostvarenim transakcijama putem tekućeg računa (npr. visina naknade i sl.). Izbor adekvatne banke je preduslov za uspješno upravljanje osobnim finansirama, otvaranje tekućeg računa prvi je korak pri tome i zato je potrebno obratiti pažnju na sve uvjete i pogodnosti koje se mogu ostvariti u matičnoj banci.

Poduzimajući promotivne aktivnosti, u nastojanju da pridobiju nove klijente, banke mogu kreirati dodatne pogodnosti za prijenos mjesečnih primanja (plaća i druga primanja) odnosno raskidanje ugovora o tekućem računu u matičnoj banci i otvaranje tekućeg računa u „novoj“

¹ Op.a Riječ kredit potječe od latinske riječi “kredo”, “credere” i “creditum”, što znači vjera, vjerovati i kredit.
<http://www.bankovni-krediti.com/povijest-kredita>

banci. Pogodnosti kreirane na ovaj način su jednokratna mjera koju poduzima „nova“ banka, kako bi pridobila nove klijente. Pri tome, korisnik tekućeg računa treba da se informira o pogodnostima koje se promoviraju, ali i svim ostalim aspektima upravljanja osobnim finansijama koje nastaju iz promjene matične banke tj. otvaranja tekućeg računa u drugoj banci. Finansijske pogodnosti promjene banke, u kojoj će se koristiti tekući račun, mogu imati kratkoročno pozitivan finansijski rezultat, ali u dugoročnom smislu mogu u znatnoj mjeri i negativno uticati na upravljanje osobnim finansijama (npr. veće naknade ili neadekvatni uvjeti kreditiranja za korisnika tekućeg računa itd.). Pažljivo „rukovanje“ osobnim finansijama ne podrazumijeva samo izbor banke u kojoj će biti otvoren tekući račun, za prijem mjesečnih primanja (plaća i druga primanja), nego kvalitetno zadovoljavanje svih finansijskih potreba (štednja, kreditiranje, kartično i elektroničko poslovanje itd.) korisnika tekućeg računa. Promjena banke i zaključivanje novog ugovora o tekućem računu ne treba biti motivirana jedino i/ili isključivo kratkoročnim finansijskim dobitkom (npr. finansijski bonus za otvaranje tekućeg računa u „novoj“ banci), nego prvenstveno dugoročnim finansijskim pogodnostima i zadovoljstvom korisnika pri zadovoljavanju svih finansijskih usluga u matičnoj banci.

Iskustvo zadovoljnih korisnika bankarskim uslugama treba biti prvenstveno u načinu upravljanja osobnim finansijama, na efikasan i dugoročno isplativ način. Efikasan način upravljanja osobnim finansijama podrazumijeva da su usluge banke usmjerene na konkretne finansijske potrebe klijenta, a dugoročna isplativost suradnje sa bankom ogleda se u visini naknada i kamatnih stopa. Ukoliko su trenutne finansijske potrebe klijenta (npr. za otvaranjem tekućeg računa ili promjenom matične banke u kojoj je otvoren tekući račun) zadovoljene na nepotpun ili neadekvatan način (npr. nepoznavanje uvjeta kreditiranja), to u dugoročnom periodu može biti finansijski neisplativo rješenje. Svi klijenti nemaju iste finansijske potrebe. Pojedini klijenti tekući račun u banci mogu koristiti samo da za svoja mjesečna primanja. Drugi klijenti tekući račun mogu koristiti za više različitih vrsta usluga (štednja, kredit, kartice), a ne samo otvoriti tekući račun za isplatu mjesečnih primanja. U zavisnosti od potreba korisnika tekućeg računa, banka treba biti u mogućnosti ponuditi odgovarajući paket usluga prilagođen konkretnim potrebama korisnika tekućeg računa (npr. mogućnost prijenosa novčanih sredstava sa tekućeg na štedni račun itd.), te na taj način korisniku tekućeg računa omogućiti efikasno i racionalno upravljanje osobnim finansijama.

Zadovoljni korisnici su prije svega informirani korisnici. Informirani korisnici imaju sve neophodne informacije, u njima prihvatljivoj formi, o pogodnostima za upravljanje osobnim finansijama. Iskustvo potrebno za upravljanje osobnim finansijama može biti različito za pojedine korisnike, jer svi korisnici tekućeg računa nemaju iste finansijske potrebe. Finansijski „pismeni“ korisnici tekućeg računa imaju i veća očekivanja od banke kojoj su ukazali povjerenje tj. da otvore tekući račun i osobna primanja povjere na „čuvanje“. Ukoliko banka pristupa na istovjetan način „čuvanju“ deponovanih novčanih sredstava, kao i na način kada odobrava kredit, tada će klijenti imati povjerenje u matičnu banku odnosno biti zadovoljni korisnici banke. U suprotnom, banka neće moći zadovoljiti finansijske potrebe korisnika tekućeg računa na kvalitetan i dugoročno isplativ način za obje ugovorne strane.

Pri upravljanju osobnim finansijama, korisnici tekućeg računa žele biti zadovoljni sa uslugama banke. „Seliti se“ iz jedne - u drugu banku ne treba biti kratkoročno rješenje, nego na pozitivnom iskustvu zasnovana dugoročna finansijska odluka korisnika tekućeg računa.

3. Štednja i optimiziranje kućnog budžeta

Vođenje osobnih finansija ne razlikuje se od vođenja i upravljanja poslovnim finansijama. Pravila za upravljanje budžetom, osobnim ili poslovnim, su istovjetna. Pitanje je: da li poznajemo pravila i koliko ih praktično primjenjujemo? Optimizirati kućni bužet, bez potrebnih alata, može biti izazovno. Raspolaganje sa potrebnim alatima i saznanjima putem npr. interneta, omogućava da se uporede troškovi nabavke određenih produkata i usluga sa sličnim karakteristikama i donesu adekvatne finansijske odluke.

Da li će se ostvariti potrebne uštede, pri nabavci, ali i optimizirati nabavke sa planiranim mjesečnim troškovima i očekivanim prihodima tj. osobnim primanjima, zavisi prvenstveno od stepena spremnosti za finansijski odgovorno optimiziranje kućnog budžeta.

Ukoliko se koriste suvremeni alati za kalkulaciju cijena i troškova osobnog života, mogu se predviđati i ukupni troškovi nastali svakodnevnom upotrebom, u dužem vremenskom periodu, te na osnovu toga utvrditi koji od troškova čine najveći udio u kućnom budžetu. Uštede se mogu napraviti ukoliko se troškovi osobnog života utvrde prvo na mjesečnom nivou, a zatim se utvrđeni mjesečni trošak i plaća u utvrđenom obimu tj. ne vrši se prekoračenje utvrđenog mjesečnog limita za pojedinu stavku troškova u kućnom budžetu (npr. troškovi telekomunikacijskih usluga). Ukoliko se utvrdi da je u kućnom budžetu najznačajniji režijski trošak npr. trošak za telekomunikacijske usluge: fiksni priključak za telefon, pretplata za mobilni telefon, pretplata za internet i pretplata za kablovsku TV, tada je potrebno utvrditi: da li su sve telekomunikacijske usluge potrebne odnosno da li se koristi optimalan paket usluga kako bi ukupni troškovi telekomunikacijskih usluga bili niži od zbira pojedinačnih troškova za svaku od telekomunikacijskih usluga. Uštede se ostvaruju i pri plaćanju računa za telekomunikacijske usluge npr. plaćanje koje se vrši direktno isporučiocu usluga bez naknade, može na godišnjem nivou obezbijediti naizgled minimalan iznos ušteda u kućnom budžetu. Ali, ako se ovaj princip i način plaćanja primjeni za sve režijske troškove odnosno opredjelite se da efikasnije koristite vlastita finansijska sredstva, tada se iz manjih ušteda na koje ste se „naučili“ da se mogu postići na mjesečnom nivou, pri većim kupovinama (npr. kupovina stana ili kuće) mogu se napraviti značajnije uštede u kućnom budžetu.

Da bi se napravile potrebne promjene ka povećanju štednje i optimiziranju kućnog budžeta, neophodno je planirati prvo „male“ ušteda, kako bi se stvorila navika da se ovaj princip primjenjuje svakodnevno, a naročito kod velikih i značajnijih troškova u osobnom životu. Pri tome je potrebno imati unaprijed definiran mjesečni (kućni) budžet ili budžet za kupovinu određenih proizvoda i usluga, a zatim sve troškove odnosno nabavke zaista izvršavati u okviru planiranog budžeta.

Optimiziranje bužeta vrši se na način da poznajemo ukupne prihode tj. osobna primanja, a zatim na osnovu toga planiramo troškove koji mogu biti: fiksnog karaktera tj. ne mogu se značajnije smanjiti ili varijabilnog karaktera tj. može se uticati na njihovo smanjenje i potrošnju. Ukoliko se žele ostvariti potrebne uštede, tada u budžetu treba planirati i npr. rezervna sredstva koja će se izdvojiti za neplanirane i nepredviđene troškove ili životne okolnosti, a koja u dugoročnom smislu mogu predstavljati štednju npr. oročena rentna štednja. Prilikom kreiranja plana potrebnih ušteda i optimiziranja kućnog budžeta, neophodno je znati da je prioriteta i želja za utroškom finansijskih sredstava u kućnom budžetu uvijek više nego su to realni mjesečni prihodi tj. osobna primanja. Ukoliko ne postoji snažna volja da se uistinu ostvare potrebne uštede u kućnom budžetu i postigne potrebna finansijska disciplina, pri zadovoljavanju prvo prioritarnih potreba, a zatim potreba koje su višeg nivoa ili luksuznog karaktera, tada se neće postići očekivane uštede. Zato je potrebno da se plan ušteda, pri optimiziranju kućnog budžeta, postavi prvenstveno kao niz „malih“ ušteda npr.

plaćanje računa za telekomunikacije bez naknade. Kada se princip „malih“ ušteda primjeni na sve ili većinu finansijskih transakcija, pri nabavci produkata i usluga široke potrošnje, tada se kroz duži vremenski period mogu postići značajnije uštede u kućnom budžetu.

Preporuke za ostvarenje uštedna i optimiziranje kućnog budžeta:

1. Utvrdite mjesečni budžet na način da planirate mjesečne troškove u skladu sa ostvarenim mjesečnim primanjima. Pridržavajte se utvrđenog budžeta.
2. Na mjesečnom nivou planirajte potrebne uštede tj. definišite limite za pojedine troškove počev od onih koji imaju najznačajniji udio u kućnom budžetu. Pratite da li su mjesečni troškovi u skladu sa planiranim limitom.
3. Mjesečno predvidite varijabilni tj. promjenljivi trošak kao iznos „rezevi“ za nepredviđene situacije. Svaku očekivanu uštedu mjesečnih troškova i planirane rezerve izdvojite na poseban račun npr. račun štednja i rezerve.
4. Ukoliko je to primjereno izvršite potrebne promjene troškova u kućnom budžetu npr. zamjenite postojeći paket usluga kojeg koristite za cjenovno prihvatljiviji paket usluga ili smanjite potrošnju određenog produkta ili usluge. Ukoliko je moguće da troškove (npr. plaćanje računa) prenesete „na drugoga“ izvršite to odnosno plaćanje vršite samo ukoliko ono ne iziskuje dodatne naknade koje nisu predviđene u budžetu.
5. Razmišljajte prvo o malim uštedama, kako bi ste napravili potreban zaokret u načinu upravljanja osobnim finansijama, a zatim povećajte obim ušteda ili način na koji pojedinačno „male“ uštede činite u ukupnom godišnjem budžetu ili u dužem vremenskom periodu.

4. Debitne i kreditne kartice

Upotreba kartičnih produkata, bez obzira da li se radi o debitnim ili kreditnim karticama odnosno karticama globalnih kartičnih kuća (VISA, MasterCard, Diners, American Expres) ili kartičnih produkata koje na tržište plasiraju poslovni subjekti putem mreže vlastitih prodajnih centara npr. shopping kartice za gorivo ili npr. poklon kartice kao oblik tzv. prepaid kartica koje se mogu koristiti samo u prodajnoj mreži izdavatelja, znatno olakšavaju upravljanje osobnim finansijama.

Osnovna prednost debitnih kartica: Upotreba debitne kartice omogućava da vlastita, raspoloživa, finansijska sredstva upotrijebite u vrijeme i na način kako to Vama odgovara: kupovinom putem POS terminala, podizanjem gotovine na bankomatu, plaćanjem putem interneta itd. Bez ozira da li plaćanje odnosno podizanje gotovine vršite u zemlji ili inostranstvu Vaša novčana sredstva su Vam uvijek dostupna odnosno ne trebate imati kod sebe cjelokupno raspoloživi iznos gotovine ili vršiti npr. kupovinu deviza ukoliko putujete u inostranstvo.

Glavni nedostatak debitnih kartica: Ukoliko nemate dostatna finansijska sredstva na tekućem ili deviznom računu odnosno odobreno dozvoljeno prekoračenje po tekućem računu nećete moći obaviti željenu transakciju putem debitne kartice, iako možda posjedujete vlastita npr. oročena sredstva na štednom računu i imate jedinstvenu priliku da nabavite određene proizvode ili zadovoljite vlastite potrebe dok ste na putu u inostranstvu.

Osnovna prednost kreditnih kartica: Odgoda plaćanja odnosno plaćanje na rate osnovna je prednost korištenja kreditnih kartica. Bez obzira da li ste se opredjelili da koristite kreditnu karticu koja je npr. u cijelosti obezbeđena oročenim depozitom, tako da u suštini koristite raspoloživa vlastita sredstva, ili ste se opredjelili da koristite kreditnu karticu sa odobrenim

limitom potrošnje koji ne zahtjeva dodatne instrumente obezbjeđenja, osnovna prednost kreditne kartice je mogućnost zadovoljavanja npr. neplaniranih ili neočekivanih potreba.

Glavni nedostatak kreditnih kartica: Neracionalna i neplanirana kupovina na rate može dovesti do povećanja troškova kreditiranja odnosno nemogućnosti otplate duga, ukoliko ne postoji potrebna finansijska samodisciplina korisnika kreditne kartice. Lako dostupna „tuđa“ finansijska sredstva mogu biti uzrok dugoročne zaduženosti korisnika kreditne kartice.

Generalne prednosti i mane kartičnih produkata: Sve više se putem interneta mogu obavljati različite finansijske transakcije tj. sve više se koriste samouslužni automati u vidu bankomata, ali i drugih automata za kupovnu npr. u maloprodajnim objektima ili nabavku karti za javni transport itd. Plaćanje korištenjem kartičnih produkata može se sve jednostavnije obavljati, a da pri tome o svim izvršenim finansijskim transakcijama imate ažurne evidencije putem izvoda i na taj način možete kvalitetnije upravljati osobnim finansiranjem. Ovo je osnovna prednost upotrebe kartičnih produkata, generalno. Korištenjem kartičnih produkata ne možete spriječiti nepredviđene okolnosti koje mogu nastati uslijed krađe ili gubitka kartice odnosno tzv. kartičnih prevara i zloupotrebe podataka sa kartičnih produkata. Zato je potrebno da sigurnosnim aspektima upotrebe kartičnih produkata posvetite odgovarajuću pažnju odnosno da finansijske transakcije obavljate na prodajnim mjestima ili internet portalima za koje ste prethodno provjerili da posjeduju odgovarajuće certifikate o sigurnosti obavljanja finansijskih transakcija i na vidnom mjestu imaju istaknute ove oznake. Sigurnosni aspekti upotrebe kartičnih produkata, generalno, najznačajnija su mana ovog oblika bezgotovinskog plaćanja. Za sve transakcije koje želite dodatno provjeriti da li se mogu bezbjedno izvršiti korištenjem kartičnih produkata npr. u inostranstvu, gdje nemate potrebne informacije o eventualnim zloupotrebama, jer su neka tržišta više izložena rizicima zloupotrebe kartičnih produkata, potrebno je da prije obavljanja konkretne finansijske transakcije kontaktirate izdavaoca debitne ili kreditne kartice.

4.1. Prednosti upotrebe kreditnih kartica za kupovine na rate

Upotreba kreditnih kartica i mogućnosti automatiziranog obračuna za izvršene kupovine na rate, putem kreditnih kartica, prednost su za sve tržišne učesnike: korisnike kreditnih kartica, maloprodaju i bankarstvo. Jedna od prednosti je organiziranje partnerskih promotivnih kampanja (maloprodaje i banke), pri čemu se odobrava kupovina sa popustima, za plaćanje na rate, od strane prodajnih mjesta, a na taj način korisnici kreditnih kartica bez kamate i naknade (uz popust u trgovini) mogu ostvariti odgovarajuće uštede. Korisnik kreditne kartice na osnovu toga što koristi ovaj bankarski produkt, za razliku od ostalih potrošača koji ne koriste kreditne kartice, ostvaruje pogodnost u obliku odgovarajućeg popusta za partnerskoj prodajnoj mreži trgovaca. Na taj način banka(e) u suradnji sa partnerskom prodajnom mrežom trgovaca, zajedno, nastoje potaknuti svoje klijente (korisnike kreditnih kartica) da koriste pogodnosti u vidu: sniženja, rasprodaje, promotivnih akcija ili tzv. 'last minute' ponude. Ukoliko na kvalitetan način obavljaju vlastite kupovine na rate, putem kreditnih kartica, korisnici kreditnih kartica mogu napraviti i vlastiti program ušteda i npr. za sve ostvarene popuste pri kupovini na rate izdvojiti „obračunati“ popust do pune cijene kupovine na poseban štedni račun i na taj način pratiti ukupno ostvarene uštede u vlastitom kućnom budžetu. Ovo je smo jedan od primjera, kako se pri racionalnom upravljanju kućnim budžetom, uz pogodnosti koje pruža kupovina na rate sa kreditnim katicama, može mjeriti konkretna pogodnost koju su za svoje klijente kreirale banka(e) u suradnji sa partnerskom prodajnom mrežom trgovaca.

Dodatna pogodnost kupovine na rate, sa kreditnim katicama, je nabavka „vrijednijih“ uređaja i druge kućanske opreme, bez potrebe da klijent banke koristi potrošački kredit i ispunjava

sve potrebne obrasce i procedure banke koji su propisani za potrošačke kredite. Na brz i jednostavan način klijenti banke, korištenjem pogodnosti kreditnih kartica za kupovinu na rate, mogu zadovoljiti svoje potrošačke potrebe koje su ranije zadovoljavali korištenjem potrošačkog kredita u banci.

Prednosti kupovine na rate putem kreditne kartice su:

- **Plaćanje na rate bez kamate i naknade do 24 mjeseca.** Ovo je osnovna prednost koju banka(e) odobravaju svojim klijentima, ali koju korisnici kartica ne koriste uslijed nedostatka znanja ili informacija o mogućnostima i načinu plaćanja na rate, jer je uobičajeno da se za „klasične“ potrošačke kredite obračunavaju odgovarajuće naknade i kamate.
- **Popust za kupovinu na rate.** Banka(e) u suradnji sa partnerskom prodajnom mrežom trgovaca odobravaju popuste za korisnike kreditnih kartica jer se na taj način povećava ukupni promet na (BH) tržištu, a da se pri tome ne povećavaju troškovi kupovine na rate jer se pri izvršavanju transakcija, sa kreditnim karticama, koristi automatizirani sistem obračuna i kreditiranja putem POS prodajne mreže.
- **Veći broj pogodnosti.** POS prodajna mreža omogućava da u procesu kupovine na rate učestvuje veći broj maloprodajnih lanaca i trgovina sa širokim spektrom potrošačkih produkata i usluga. Na taj način, korisnici različitih vrsta kreditnih kartica (npr. MC/Visa Clasic, MC/Visa revolving i Zlatna MC/Visa kartica) mogu koristiti pogodnosti koje su povezane sa njihovim konkretnim kupovnim i potrošačkim navikama i željama.
- **Programi lojalnosti.** Trgovci (maloprodaja) je zainteresirana da ostvari veći promet u svojim objektima, a da pri tome sačuvaju lojalne kupce na način da kupovine koje imaju „značajniju“ vrijednost kupci mogu sebi priuštiti na brz i jednostavan način (kupovinom na rate). Tu pogodnost im omogućavaju banka(e) koje za svoje korisnike kreditnih kartica zaključuju ugovore sa trgovcima sa mogućnošću plaćanja na rate i na taj način kreiraju dodatne pogodnosti (popuste) za kupce u maloprodaji putem odgovarajućih programa lojalnosti tj. zajedničkih promotivnih kampanja sa mrežom prodajnih mjesta trgovaca.
- **Olakšana otplata za odabrane kupovine.** Neplanirane nabavke u domaćinstvu (npr. nabavka dotrajalih kućanskih uređaja) jednostavnije se mogu izvršiti ukoliko klijent banke koristi kreditnu karticu, jer tada ne mora podnositi zahtjev za npr. potrošački kredit i odlaziti u banku, nego može direktno na prodajnom mjestu (koji je zaključio ugovor sa bankom o prodaji na rate) obaviti transakciju i dogovoriti uvjete plaćanja na rate. Na taj način je banka, sa prodajnom mrežom trgovaca, izvršila sve potrebne „ugovorne“ obaveze, pri dogovaranju otplate na rate za korisnika kreditne kartice, koji svojim potpisom na obrascu sa POS terminala daje saglasnost za kupovinu na rate odnosno zaključuje „potrošački“ kredit putem kreditne kartice.

Kupovina na rate, putem kreditnih kartica, ima brojne prednosti. Iako su pogodnosti brojne, preporučava se oprez pri planiranju kupovina odnosno da korisnici kartica budu u mogućnosti sa vlastitim primanjima pravovremeno otplatiti sve ugovorene kupovine, na rate, putem kreditnih kartica. Ukoliko se pravilno i planski upotrebljavaju kreditne kartice, za kupovinu na rate, moguće je da korisnici kreditnih kartica ostvare značajne uštede.

4.2. Nove vrste platnih kartica za online plaćanje

Platne kartice kontinuirano se inoviraju u skladu sa razvojem suvremenih tehnologija, ali i sa načinom njihove upotrebe od strane korisnika. Nove vrste platnih kartica za online plaćanje predstavljaju različite vrste elektroničkog novca. U zavisnosti od toga da li se informacije o

izvršenim digitalnim plaćanjima arhiviraju na hardveru ili softveru razvijaju se i novi modaliteti elektroničkog novca. Sa ukazanom potrebom za izvršavanjem online transakcija pojavile su mnogobrojne vrste platnih kartica: **Digital card** (digitalna kartica), **Prepaid card** (prepaid kartica), **Stored-value card** (kartica sa spremljenom vrijednosti), **Credit cards with rewards programs** (kreditne kartice sa programima nagrađivanja). Višestruka je namjena pojedinih vrsta (novih) platnih kartica: platne kartice pohranjene na pametnom telefonu, poklon-kartice, platne kartice na ime anonimne osobe, kreditne kartice sa programima nagrađivanja itd.

Digital card² (digitalna kartica, virtualna ili „cloud“ kartica) je digitalni/virtualni prikaz bilo koje plastične kartice ili generičke metode identifikacije podataka. Digitalna kartica, za razliku od plastične kartice, ne zahtijeva nikakvu fizičku zastupljenost, jer je u potpunosti virtualna. Digitalne kartice obično su **pohranjene na pametnom telefonu**.

Prepaid card³ (prepaid kartica) izgleda kao debitna ili kreditna kartica, ali za razliku od kreditne kartice ovom karticom se ne može zaduživati, niti je prepaid kartica povezana sa Vašim bankovnim računom kao debitna kartica. Prepaid kartica ima saldo nula sve dok se na nju ne uplati novac. Kada se vrši kupovina prepaid karticom, iznos kupovine se oduzima od salda na kartici. Kada saldo dostigne nulu, kartica je prazna. Na neke prepaid kartice novac se može ponovo uplatiti, tako da se mogu i dalje koristiti. Druge se kartice, npr. **poklon-kartice**, mogu odbaciti nakon što se sva sredstva potroše.

Stored-value card⁴ (kartica sa spremljenim vrijednostima) je platna kartica gdje je **novčana vrijednost pohranjena na samoj kartici**, a ne na računu u finansijskoj instituciji tj. banci. Kartica sa spremljenim vrijednostima se razlikuje od debitne kartice jer je kod debitne kartice novac pohranjen na računu kod banke izdavaoca kartice, ali se razlikuje i od kreditne kartice jer je kod kreditne kartice kreditni limit utvrđen od strane banke izdavaoca kreditne kartice. Debitne i kreditne kartice se obično izdaju na konkretno ime fizičkog i/ili pravnog lica, a kartica sa spremljenim vrijednostima može biti na **anonimnu osobu**, kao u slučaju npr. poklon kartice.

Credit cards with rewards programs⁵ (kreditne kartice sa programima nagrađivanja) omogućavaju korisnicima platnih kartica da ostvare odgovarajuće nagrade, bonuse ili poticaje za izvršena (online) plaćanja putem ovih kartica. Nagradni bodovi se ostvaruju na osnovu izvršenog (online) plaćanja putem ovih kartica, a korisnik kartice može da upotrijebi ostvarene bodove za različite nagrade npr. zrakoplovne milje za izvršene online transakcije pri kupovini aviokarti i sl. **Cash back credit card (kreditna kartica sa povratom gotovine)** je jedna vrsta ovih platnih kartica, gdje se za ostvarena (online) plaćanja putem ove kreditne kartice ostvaruje odgovarajuća novčana nagrada. Neke kartice mogu ponuditi novčane nagrade za povećani postotak upotrebe ovih platnih kartica, a druge kartice mogu ponuditi novčanu nagradu za odabir trgovaca ili za pojedine vrste kupovine.

Danas je gotovo sve moguće kupiti online tj. putem interneta. Kupovati putem interneta je 'u trendu', jer proizvodi/usluge često imaju niže cijene nego u maloprodajnim objektima. Mogućnost eventualne zlouporabe osobnih podataka i/ili finansijske zloupotrebe, pri obavljanju online plaćanja, jedan je od rizika koje mnogi korisnici platnih kartica razmatraju prilikom kupovine putem interneta. Najmanji rizik prilikom kupovine putem interneta je ukoliko

2 Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_card

3 Izvor: http://www.mojefinansije.ba/platne_kartice/kreditno_zaduzenje/prepaid_kartice.php

4 Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Stored-value_card

5 Izvor: <http://www.creditcards.com/credit-card-news/help/types-of-credit-cards-6000.php>

se koristi npr. prepaid kartica, jer ova platna kartica omogućava da se potroši samo onoliko novaca koliko je trenutno na platnoj kartici. Zahvaljujući mogućnostima limitiranja novčanih sredstava na prepaid kartici i činjenici da ova kartica nije „vezana“ uz tekući račun u banci, svi korisnici zainteresirani za obavljanje online plaćanje veoma jednostavno mogu aplicirati za ovu karticu u banci odnosno „dopuniti“ prepaid karticu.

Sve je veća upotreba digitalnih kartica za izvršavanje online transakcija jer su one obično pohranjene na pametnom telefonu, a na digitalnom tržištu kontinuirano se ostvaruje povećani trend upotrebe tzv. smartphone aplikacija za izvršavanje online transakcija.

Kartica sa spremljenim vrijednostima, naročito ukoliko glasi na anonimnu osobu, može imati svoje prednosti pri izvršavanju online transakcija i to prvenstveno sa stanovišta sigurnosti osobnih podataka korisnika platne kartice.

Kreditne kartice sa programima nagrađivanja posebno su značajne za izdavaoce kartica (banke i trgovce) koji nastoje da izgrade dugoročne odnose i zadrže vjerne kupce.

5. Sistemi za internet plaćanje

Elektronsko poslovanje (internet poslovanje) pruža brojne mogućnosti za izvršavanje kupo-prodajnih transakcija. Brojni su sistemi za internet plaćanje. Sistemi kao što su: PayPal, eCash, WebMoney, Payoneer omogućavaju da se novčana sredstva prenesu krajnjim korisnicima. U kojoj mjeri će se kupci opredjeliti da svoje transakcije izvršavaju putem interneta, zavisi prije svega od ponude proizvoda i usluga putem specijaliziranih internet portala tzv. *webshop*-ova i stepena sigurnosti internet plaćanja. Internet plaćanje postaje sve dostupnije i to kao mogućnost ugradnje samo osnovnih funkcionalnosti sistema za internet plaćanje na tzv. „običnim“ internet portalima. Sve više se koriste i mobilne aplikacije koje omogućavaju da se verifikacija kupo-prodajne transakcije, na internetu, vrši putem mobitela odnosno pametnih (smart) telefona.

PayPal⁶ je internet orijentisana kompanija koja omogućava da se uplate i novčani prenosi obavljaju u potpunosti preko Interneta. Od 2002. godine PayPal je u vlasništvu eBay-a. Započeo je kao alternativa tradicionalnim „papirnim“ metodama kao što su: čekovi i novčani ugovori. PayPal je vrsta međuklijentske usluge koja omogućava bilo kome - ko ima email adresu slanje novca nekom drugom - ko takođe ima email adresu. PayPal omogućava i plaćanja između dobavljača, aukcijskih stranica i ostalih komercijalnih korisnika, za šta naplaćuje određeni iznos. Procedura plaćanja je slijedeća: inicijalizator transakcije se mora prvo registrovati na PayPal stranicama, a zatim prenijeti određenu svotu novaca na svoj korisnički račun. Novčani iznos se može prenijeti direktno sa tekućeg računa banke ili koristeći kreditne ili debitne kartice. Primalac PayPal transfera može zatražiti ček od PayPala, otvoriti svoj korisnički račun ili zatražiti prijenos sredstava na svoj račun u banci. Pored navedene provizije, zavisno od uslova, naplaćuje se i provizija za prijenos odnosno prijem novčanih sredstava.

Platne kartice globalnih kartičnih kuća: Visa, MasterCard, Maestro, American Express i Diners, mogu se koristiti i za online plaćanje. Pri tome je potrebno da se za prijenos podataka koriste odgovarajući sigurnosni protokoli tzv. Secure Socket Layer (SSL) odnosno sigurnosni kod za provjeru autentičnosti kartice koji su verificirani od strane kartičnih kuća, kao što su npr. Verified by Visa ili MasterCard Secure Code itd. Ovakav način plaćanja ima slijedeću proceduru: provjera identiteta vlasnika kartice vrši se prije nego što trgovac obradi

6 Izvor: <http://www.vps.ns.ac.rs/Materijal/mat16929.pdf>

narudžbu i obavi transakciju, a pri tome se potvrđuje da vlasnik kartice transakciju obavlja sa ovlaštenim trgovcem za konkretan kartični brend (Visa, MasterCard, Maestro, American Express i Diners), te se na taj način smanjuje rizik od potencijalnih prevara odnosno eliminišu troškovi povezani sa eventualnim osporavanjem transakcije. Kompanije Visa i MasterCard ušle su i na tržište *digitalnih novčanika tzv. e-wallet* kao konkurencija sistemima kao što je PayPal, a *Personal Payments By Visa* je sistem koji omogućava transfer sredstava na karticu korisnika, u roku od 30 minuta i sa relativno niskom provizijom, gdje ovaj sistem predstavlja konkurenciju Western Union sistemu.

Kao alternativni model plaćanja, putem interneta, može se koristiti i tzv. sistem Western Union. To je svjetska kompanija koja korisnicima svojih usluga obezbjeđuje brz i siguran transfer novca. Putem Western Union-a slanje novca traje svega nekoliko minuta. Da bi se uplatio novac preko Western Union-a potrebno je transakciju obaviti na nekoj od uplatnih lokacija (banka, pošta ili Western Union filijala). Od službenika na šalteru dobije se kontrolni broj transfera, koji je potrebno da se saopšti osobi kojoj se šalje novac, kao i tačan iznos koji se šalje. Punu cijenu transfera novca preko Western Union-a snosi pošiljaoc. Također, za kupo-prodajne transakcije putem interneta kao alternativna mogućnost i dalje ostaju **tradicionalni načini plaćanja**, kao što su: plaćanje pouzecom odnosno žiralno (virmansko) plaćanje na transakcijski račun trgovca (prodavca).

Prednost primjene sistema za internet (online) plaćanje je brzina izvršenja kupo-prodajne transakcije, bez obzira na prostornu udaljenost i vremensku zonu u trenutku izvršenja transakcije ili valutu plaćanja u kojoj se izvršava kupo-prodajna transakcija.

Nedostatak primjene sistema za internet (online) plaćanje su: nemogućnost primjene željenog načina plaćanja jer se nedovoljno poznaje način korištenja određenog sistema plaćanja, ne posjedovanje adekvatne kartice za internet plaćanje, te sigurnosni aspekti online plaćanja.

6. Fiksna i varijabilna kamatna stopa

Bez obzira da li ste štediša ili korisnik kredita, pri uspostavljanju poslovnog odnosa sa bankom interesirati će Vas da li je kamatna stopa, koja se ugovara za kraći ili duži vremenski period, fiksna ili varijabilna. Konačna odluka o izboru vrste kamatne stope i periodu zaključivanja ugovora o oročenju ili kreditu, zavisi od svakog pojedinog klijenta i banke.

Fiksna kamatna stopa označava stopu koja je **nepromjenjiva kroz ugovorno razdoblje** trajanja kredita ili depozita. Kamatna stopa, čija je visina određena prilikom potpisivanja ugovora, ne može da se mijenja tokom otplate kredita, odnosno ostaje ista od početka do kraja otplate. Kredit sa fiksnom kamatnom stopom predstavlja najmanji rizik za korisnika, jer će iznos svake rate kredita do kraja otplate biti identičan.

Varijabilna (promjenjiva) kamatna stopa je kamatna stopa čija je **visina podložna izmjenama** tokom trajanja kredita ili depozita, a to znači da banka u skladu sa ugovorom ima pravo da promijeni kamatu. Visina rate može da se povećava i da se smanji, što zavisi od kretanja kamatnih stopa tokom perioda otplate kredita. Varijabilna kamatna stopa uglavnom se ugovara kod dugoročnih kredita.

Poznajući osnovnu razliku između fiksne (nepromjenjive) i varijabilne (promjenjive) kamatne stope, klijenti koji žele da unaprijed znaju iznos kamate na depozit ili kredit će se opredjeliti za fiksnu kamatnu stopu, pri ugovaranju uslova oročenja odnosno kreditiranja. Suprotno

tome, izborom varijabilne kamatne stope štediša ili dužnik po kreditu unaprijed prihvaća mogućnost da će kamatna stopa biti manja ili veća, tokom ugovorenog trajanja oročenja ili kreditiranja.

Oročenjem depozita na duži vremenski period sa fiksnom kamatnom stopom, koja je u trenutku oročenja na tržištu bila „niža“ kamatna stopa nego je to trenutna kamatna stopa, može izgledati da ste na „gubitku“. Ako se dugoročni kredit ugovori sa fiksnom kamatnom stopom, u trenutku kada je na tržištu bila „viša“ kamatna stopa nego je to trenutna kamatna stopa i u ovoj situaciji može izgledati da ste na „gubitku“. Sa druge strane, svi koji su zaključili ugovor na depozit odnosno kredit sa varijabilnom kamatnom stopom, u ovim okolnostima, mogu biti na „dobitku“. Osim što je neophodno izabrati fiksnu ili varijabilnu kamatnu stopu, pri zaključivanju dugoročnog ugovora, neophodno je posmatrati i aktuelne tržišne trendove tj. poznavati da li kamatne stope u narednom periodu imaju tendenciju rasta ili pada.

„Prosječni“ poznavalac finansijskih pojmova, dugoročne finansijske odluke potrebno je da donosi na osnovu vlastite procjene trenutne situacije, ali da se pri tome informiše o mogućnostima rješavanja nastale situacije koja nije u Vašem interesu. Štediša želi da kamatna stopa bude fiksna, ali da je ugovorena kamata tokom cjelokupnog perioda oročenja uvijek veća od trenutne (tržišne) kamatne stope za oročenu štednju. Dužnik po kreditu želi da kamatna stopa na kredit bude promjenjiva, ali da je tokom cjelokupnog perioda otplate kredita rata „manja“. Ova situacija ne može se postići u realnim, a to znači tržišnim (promjenjivim) okolnostima. Zato je neophodno, prije donošenja konačne odluke, znati da svaka od kamatnih stopa (fiksna ili varijabilna) ima svoje prednosti i mane.

Prednost fiksne kamatne stope je nepromjenjivost, ali to je u promjenjivim tržišnim okolnostima ujedno i najveća mana ove kamatne stope.

Nedostatak varijabilne kamatne stope je promjenjivost, ali to može u određenim tržišnim uslovima (npr. pad kamatnih stopa na dugoročne kredite ili rast kamatnih stopa na dugoročno oročene depozite) biti i najveća prednost ove kamatne stope.

„Idealna“ situacija u uslovima kada je ugovorena kamatna stopa (fiksna ili varijabilna) na depozit/kredit, pri dugoročnom ugovaranju, trebala bi da ima i mogućnost izmjene trenutnih ugovornih odnosa, ukoliko dođe do značajnijih oscilacija na finansijskom tržištu odnosno značajnijeg pada/rasta kamatnih stopa na depozite/kredite u odnosu na ugovorenu visinu kamatne stope. U nedostatku ovakvih ugovornih rješenja npr. klauzula o mogućnosti usklađivanja ugovorenih kamata, na tržištu se mogu pojaviti novi kreditni (npr. zamjenski krediti) ili štedni proizvodi (npr. rentna ili drugi oblici štednje).

(Kamatni) rizik će uvijek postojati na tržištu. Klijenti treba da budu svjesni da su izloženi određenom kamatnom riziku, a banke treba da obezbjede sve neophodne alate za upravljanje kreditnim rizikom kako na tržištu ne bi nastale „značajnije“ tržišne oscilacije, koje dugoročno mogu narušiti stepen povjerenja u finansijski i bankarski sektor.

7. Zašto, kada i kako investirati?

Investirati „na vrijeme“ moguće je ukoliko se na vrijeme započne sa štednjom. Ukoliko ne možete uštedjeti dovoljno sredstava, kako bi ste investirali „na vrijeme“, neophodno je razmisliti: Da li ste spremni izdvojiti dodatna novčana sredstva, kako bi ste pozajmili potreban novac za vlastitu investiciju? Novac se, uz odgovarajuću cijenu, može pozajmiti od osoba koje su na vrijeme ostvarile potrebne uštede sredstava.

Za investiranje je potrebna određena finansijska mudrost, a to znači da je na vrijeme potrebno razmišljati o mogućim oblicima štednje. Čuvanjem novca, uz određenu naknadu za štedište, najčešće se bave finansijske institucije: banke i štedionice. Ove institucije nisu nadležne da Vas nauče kako i koliko ćete novčanih sredstava da odvojite iz vlastitog budžeta za potrebe odgođene potrošnje. To mora biti prvenstveno lična odluka odnosno stečena navika štedište. Finansijske institucije mogu pomoći i olakšati način na koji ćete steći naviku da štedite npr. kreiranjem odgovarajućih štednih produkata, da na vrijeme obezbjedite dovoljna finansijska sredstva, a kako bi ste realizirali vlastite investicijske cikluse npr. kupovinu nekretnine.

Ukoliko želite da počnete da štedite, prvi korak koji će biti potrebno da učinite pri tome jeste da, u vlastitom budžetu, predvidite odgovarajući mjesečni iznos koji ćete dobrovoljno izdvojiti na odgovarajući štedni račun. Brojni su štedni produkti i namjene za koje se mogu izdvojiti novčana sredstva, stoga je potrebno donijeti finansijsku odluku: za koju namjenu se želi sačuvati mjesečni iznos koji je izdvojen iz kućnog budžeta. Rentna štednja je jedan od mogućih oblika štednje i primjenjuje se kada štediša, na vrijeme, želi da izdvoji određeni novčani iznos (štedni ulog), ali da ima mogućnost isplate i raspolaganja kamatom unaprijed ili tokom trajanja oročenog perioda, kao dodatni redovni prihod. Na ovaj način, istovremeno se štedi i investira kamata (tj. troši zarađeni novac za rentnu štednju). Dakle, finansijska odluka o načinu štednje je lični izbor štediše.

Nešto složenija situacija pojavljuje se u slučaju investiranja. Ukoliko ste uštedjeli određeni iznos novčanih sredstava na vrijeme, neophodno je da donesete odluku: kako će te korisno uložiti finansijska sredstva u određenu investiciju. Proces investiranja je složeniji od procesa ostvarivanja potrebnih ušteda odnosno odlaganja potrošnje na određeno vrijeme. Različiti su vidovi ulaganja u osnovna sredstva npr. kupovina kuće, stana ili poslovnog prostora kao oblik ulaganja u nekretnine. Određena ulaganja novčanih sredstava ne moraju donijeti dodatnu zaradu npr. kupovina kuće ili stana kako bi se riješilo stambeno pitanje. Kada se vrši investiranje ne mora, istovremeno, postojati direktna finansijska korist od izvršenog novčanog ulaganja. Ali zato postoje oblici finansijskog ulaganja koji mogu donijeti i određenu korist nakon što se izvrši potrebno ulaganje npr. kupovina poslovnog prostora koji će se iznajmljivati. Ovo su neki od mogućih oblika ulaganja, gdje se osim ulaganja u nekretnine, privatne i/ili poslovne, može izvršiti i ulaganje u npr. investicijske fondove ili u kupovinu dionica uspješnih kompanija. Ovaj način investiranja podrazumijeva da, kao investitor, morate imati i određene vještine procjene rizika za izvršeno finansijsko ulaganje. Ukoliko niste u mogućnosti izvršiti adekvatnu procjenu finansijskog rizika, jer svaka investicija ne mora istovremeno donijeti novu zaradu, tada nije finansijski opravdano da vlastitu ušteđevinu utrošite na beskorisno ili društveno manje koristan način.

Prilikom investiranja potrebno je da budete oprezni odnosno finansijske investicije možete povjeriti finansijskim institucijama koje su specijalizovane da obavljaju investicije u Vaše ime i za Vaš račun - tzv. investicijski fondovi. Uspješnost fonda ne može biti zagarantovana i prethodno poslovanje fonda nije garant budućih rezultata. Rizik koji snosite ulaganjem u investicioni fond postoji, a u zavisnosti od toga koliko ste spremni da rizikujete, možete se

odlučiti za vrstu fonda koja Vama najviše odgovara. Fondovi sa rizičnijim ulaganjima potencijalno imaju i veće prinose, dok fondovi sa relativno konzervativnom politikom ulaganja imaju manje prinose, ali ulaganjem u njih izlažete se i manjem riziku.

Preporuke za štednju i investiranje:

1. Finansijsku odluku o iznosu i načinu „ograničavanja“ potrošnje za određeno vrijeme donesite na vrijeme.
2. Izvršite prikupljanje informacija o mogućim načinima dobrovoljne ili „prisilne“ štednje. Kao oblik „prisilne“ štednje može se koristiti npr. trajni nalog sa ciljem da iz redovnih mjesečnih prihoda sa Vašeg tekućeg računa izdvajate određeni iznos na račun npr. rentne štednje.
3. Izvršite prikupljanje informacija o iznosu očekivanog prihoda na štedni ulog, a zatim odlučite da li ćete kamatu na štednju da reinvestirate tj. ostavite na štednom računu ili da koristite kao dodatni prihod u kućnom budžetu za tekući vremenski period.
4. Opređelite se na vrijeme kako, koliko i gdje ćete investirati Vašu ušteđevinu tj. donesite finansijsku odluku o načinu i rokovima investiranja, ali i visini očekivanog povrata za izvršenu investiciju.
5. Tokom cjelokupnog procesa „ograničavanja“ potrošnje za određeno vrijeme i novčanog ulaganja u osnovna sredstva upravljajte dinamikom i načinom raspolaganja vlastitim finansijskim sredstvima. Ne izlažite se nepotrebnim finansijskim rizicima za koja nemate adekvatna znanja i vještine, jer postoje i drugi oblici finansijskog ulaganja npr. polisa životnog osiguranja, koji Vas neće dodatno izložiti nepotrebnom finansijskom riziku.

Ukoliko posjedujete određene poduzetničke vještine i imate kreativne ideje koje ne možete da realizirate kroz redovne poslovne aktivnosti na kojima ste angažovani, na vrijeme razmislite o mogućem pokretanju vlastitog poslovnog projekta, koji će u početku biti Vaša dodatna poslovna djelatnost, ali i dodatni izvor prihoda u trenutku kada završite redovni profesionalni angažman tj. po odlasku u mirovinu. Na svakom pojedincu je odluka: kako i na koji način će utrošiti vlastite finansijske i vremenske resurse.

8. Online aplikacija za kredit

Poslovanje u 21. stoljeću podrazumijeva upotrebu suvremenih online (internet) alata i digitalnih tehnologija. Brojne su prednosti primjene online (internet) alata u mnogim djelatnostima, pa tako i u bankarstvu pri npr. apliciranju za kredit. Banke sve više promoviraju upotrebu online (internet) alata u svom poslovanju, jer na taj način mogu izgraditi kvalitetnije poslovne odnose sa klijentima odnosno pravovremeno imati na raspolaganju neophodne podatke, kako bi klijentima omogućile efikasno, brzo i jednostavno zadovoljavanje njihovih finansijskih potreba za kreditima, ali i drugim bankarskim uslugama (produktima) primjenom online (internet) alata. Osnovna prednost primjene online (internet) alata je ušteda, prvenstveno, vremenskih resursa klijenta koji iz udobnosti svog doma može u njemu odgovarajućem terminu izvršiti brojne online transakcije npr. plaćanje računa, apliciranje za kredit itd.

Prilikom korištenja online aplikacije za kredit, klijenti se mogu prijaviti preko internetske stranice banke, gdje se mogu upoznati sa uslovima korištenja kredita, pregledati aktuelne kamatne stope i tarife naknada za kredit odnosno saznati sve potrebne pogodnosti prije popunjavanja online aplikacije za kredit. Na taj način klijenti imaju mogućnost da samostalno, ali jednostavno i brzo, izračunaju ratu kredita odnosno izaberu odgovarajuće pogodnosti koje banka nudi pri online apliciranju za odgovarajuću vrstu kredita. Od posebnog značaja za

klijenta je to što je proces popunjavanja online aplikacije znatno brži i jednostavniji, u odnosu na popunjavanje zahtjeva za kredit na tzv. klasični način (u papirnoj formi), jer je online aplikacija kreirana tako da klijent, kroz nekoliko koraka (faza pri popunjavanja online obrasca za kredit na internet stranici banke), može dio željenih opcija izabrati odnosno dio podataka i informacija unijeti u predviđena polja online aplikacije za kredit. Pri tome je obezbjeđena i online podrška, gdje klijent može kroz odgovarajuću tzv. chat formu postaviti pitanja i dobiti potrebne odgovore za eventualne nedoumice tokom procesa online apliciranja za kredit. Pri online apliciranju za kredit, klijent obavlja samo jednu posjetu poslovnici banke i to pri preuzimanju novčanih sredstava odobrenog kredita i potpisivanju ugovora za kredit.

Osim uštede vremenskih resursa, pri online apliciranju za kredit, klijenti mogu koristiti i odgovarajuće finansijske pogodnosti kao što su npr. niža naknada za obradu kreditnog zahtjeva putem online aplikacije, povrat jedne rate kredita koju klijenti sami izaberu ili odgođeno plaćanje glavnice do 6 mjeseci na početku otplate kredita, ukoliko banka pruža neke od ovih pogodnosti.

Sigurnost pri izvršavanju online (internet) transakcija, ali i sigurnost pri odobravanju online aplikacije za kredit može biti jedna od nedoumica klijenata. Klijenti trebaju znati da je sigurnost online apliciranja za kredit odnosno sigurnost izbora adekvatnog načina kreditiranja obezbjeđena od strane banke, a da klijenti treba da se informišu samo o odgovarajućim uvjetima kreditiranja i pogodnostima kredita za koji žele da apliciraju, kao i da slijede upute za popunjavanje online aplikacije za kredit.

Prednosti online apliciranja za kredit:

1. Procedure su jednostavnije i brže jer se sva komunikacija odvija elektronski odnosno klijent ne treba da utroši dragocjeno vrijeme kako bi posjetio poslovnicu banke i podnio „klasični“ zahtjev za kredit sa ostalom pratećom dokumentacijom.
2. Pogodnosti za klijenta su brojne: od izbora vrste kredita kojeg će klijenti da koriste do konkretnih finansijskih olakšica npr. manja naknada za odobravanje kredita putem online aplikacije.
3. Ukoliko klijenti nauče da primjenjuju online aplikaciju za kredit, kao jedan od mogućih načina izvršavanja finansijskih transakcija putem interneta, to znači da i druge slične finansijske transakcije mogu uspješno izvršavati primjenom online (internet) alata i na taj način klijenti mogu ostvariti finansijske i druge pogodnosti za osobni (kućni) budžet, ali i uštedu vremena.
4. Posjeta poslovnici banke primjenom online aplikacije za kredit, odnosno pri isplati kredita može biti kvalitetnije iskorištena, na način da se klijent konsultuje u banci o drugim mogućim prednostima primjene online alata putem banke pri upravljanju osobnim finansijama.
5. Klijent popunjavanjem online aplikacije za kredit komunicira sa bankom elektronskim putem. U slučaju da klijentu ne bude odobren kredit pod uvjetima koje je samostalno izabrao, banka će ga o tome obavijestiti putem emaila odnosno predložiti će klijentu drugi, odgovarajući, kreditni proizvod koji je u skladu sa finansijskim mogućnostima i potrebama klijenta, a na osnovu opredjeljenja klijenta iz online aplikacije za kredit.

9. Svrha kolaterala – instrumenta za obezbjeđenje kredita

Izbor odgovarajućeg kredita nije jedini izazov sa kojim se klijenti suočavaju kada žele ostvariti konkretne finansijske planove. Upravljanje sa finansiranjem i uspješno ostvarenje finansijskih planova odnosno obavljanje kreditno-finansijskih aktivnosti podrazumijeva da je za obezbjeđenje uredne otplate kredita potrebno založiti odgovarajući kolateral. Kolateral će poslužiti kao obezbjeđenje banci da će glavnica i kamata biti plaćeni, u planiranim rokovima, kroz duži vremenski period.

Založno pravo na nekretninu tj. hipoteka samo je jedan od kolaterala koji se može koristiti kada se želi dugoročno zaštititi pravovremena naplata glavnice i kamata, pod unaprijed ugovorenim uslovima. Kolateral ne mora uvijek biti nekretnina koja se kupuje, nego to može biti: polica osiguranja od rizika smrti, gubitka posla i bolovanja, garantni depozit ili polica sa štednom komponentom i sl.

Obavezna višegodišnja **polisa osiguranja** od opštih rizika nekretnine jedan je od parametara koje pojedine banke smatraju kao standardnu proceduralnu aktivnost, a koja za korisnika kredita može biti dodatno finansijsko opterećenje. Stoga će pri izboru odgovarajućeg kredita, osim visine kamatne stope, biti potrebno izvršiti i proračun ostalih troškova npr. troškova upisa založnog prava na nekretninu, troškova procjene vrijednosti nekretnine, troškova višegodišnje polise osiguranja od opštih rizika nekretnine i sl.

Osim kupovine odgovarajuće nekretnine, može se vršiti i nabavka pokretne imovinu npr. automobil, pri čemu se može koristiti npr. kredit za nabavku vozila. Pri odobravanju kredita za kupovinu vozila, za razliku od stambenih kredita, **kolateral je pokretna imovina** tj. automobil odnosno odgovarajući instrument za obezbjeđenja uredne otplate kredita biće potreban i u ovom slučaju. Jedina razlika je u vrsti i vrijednosti kolaterala koji služi za obezbjeđenje uredne otplate dugoročnog kredita.

Različiti su instrumenti osiguranja naplate kredita, a jedan od njih može biti i npr. **polisa životnog osiguranja**. Kada se koristi polisa životnog osiguranja, kao kolateral, to znači da je potrebno izvršiti vinkulaciju polise osiguranja. Na taj način banka ima prvenstvo raspolaganja novcem od osiguranja u iznosu ostatka kredita koji nije otplaćen.

Ukoliko raspolazete sa vlastitim novčanim sredstvima npr. **oročenim depozitom**, ali pored stimulativne kamate želite da imate i mogućnost korištenja npr. dugoročnog kredita pod povoljnijim uslovima, Vaše dugoročne planove možete ostvariti korištenjem lombardnog kredita. Dakle, oročena štednja jedan je od mogućih kolaterala.

9.1. Značaj vinkulacije polise osiguranja

Pri odobravanju dugoročnih kredita, kao kolateral, može se koristiti i vinkulacija polise osiguranja odnosno automatsko zaključivanje ugovora o npr. životnom osiguranju uz ugovor o kreditu, gdje zajmoprimac plaća osiguranje zajedno sa ratom kredita. Ovakav način odobravanja kredita ima za rezultat da se banka, pri zaključivanju ugovora o kreditu, osigura da će kredit biti uredno otplaćen i uslijed eventualnog nastanka neplaniranog štetnog događaja.

Vinkulacijom⁷ banka dobiva prednost pri isplati osigurane svote ili njezinog vinkuliranog dijela, pod uvjetom da postoji opravdani razlog, kao što bi to bilo postojeće dugovanje po

⁷ Izvor: <https://www.dosi.hr/cesta-pitanja/>

kreditu. Banka se temeljem vinkulacije može naplatiti samo do visine duga klijenta po kreditu, uz koji je vinkulacija polise vezana kao instrument osiguranja naplate kredita, a preostali iznos se isplaćuje osiguraniku odnosno korisniku osiguranja.

Vinkulacija polise osiguranja obično se vrši na zahtjev kreditora (banke), a radi osiguranja njegove tražbine u slučaju nastanka neplaniranog štetnog događaja npr. smrti dužnika. Vinkulirani se mogu sva osiguranja koja prihvati banka. Više je različitih mogućnosti korištenja vinkulacije polise osiguranja kao instrumenta obezbjeđenja kredita. Tako se kao instrumenti obezbjeđenja mogu koristiti osim polise životnog osiguranja i polisa osiguranja kredita u slučaju da dužnik ostane bez posla, polisa osiguranja u slučaju invaliditeta zajmoprimca, mješovito životno osiguranje i drugi oblici osiguranja. Polisa osiguranja se mora redovno plaćati jer će o eventualnom neplaćanju osiguravajuće društvo obavijestiti banku, a u tom slučaju banka može tražiti promijenu uslova kreditiranja npr. može tražiti hipoteku kao zamjensko sredstvo osiguranja povrata kredita.

Ukoliko klijent ne posjeduje adekvatnu hipoteku ili ne želi založiti postojeću nekretninu, a potreban je dugoročni kredit, tada jedan od mogućih oblika zadovoljenja trenutnih finansijskih potreba može biti npr. vinkulacija polise životnog osiguranja. U ovom slučaju, polisa životnog osiguranja, kao instrument obezbjeđenja naplate kredita, omogućava da se rizik naplate duga po kreditu prenese na treću stranu tj. osiguravajuće društvo. Kada tražilac kredita (zajmoprimac) već posjeduje polisu osiguranja i ako je ona u skladu s propisanim kreditnim uslovima, može se izvršiti njena vinkulacija u korist banke kao kolateral za odobrenje kredita. Ukoliko postojeća polisa osiguranja nije u adekvatnom iznosu, postoji mogućnost ugovaranja i dodatne polise osiguranja tako da obje polise osiguranja, zajedno, čine traženi iznos potrebnog osiguranja za pokriće kredita. U slučaju da se tokom otplate kredita eventualno dogodi neplanirani štetni događaj, tada osiguravajuće društvo ima zadatak da zaštiti konkretnu investiciju odnosno osiguranu imovinu. Ukoliko se ne izvrši vinkulacija polise osiguranja, neplanirani štetni događaj može da dovede do izostanka uredne otplate kredita odnosno neplanirane štete na imovini za koju se otplaćuje kredit.

10. Prednosti lombardnog kredita

Kada raspolazete sa oročenim depozitom, ali pored stimulativne kamate želite da imate i mogućnost korištenja kredita, pod povoljnijim uslovima, Vaše finansijske planove možete ostvariti korištenjem lombardnog kredita. Zadržavanjem oročene štednje, uz istovremeno korištenje novčanih sredstva za investiciju npr. kupovinu automobila, korištenjem lombardnog kredita ostvarujete dvostruku prednost: koristite kredit po najpovoljnijim uslovima i čuvate ušteđevinu, tako da po otplati lombardnog kredita raspolazite sa štednjom uvećanom za kamatu. Oročena štednja jedan je od mogućih zaloga koji se koriste pri odobravanju lombardnog kredita.

Više je različitih oblika lombardnih kredita⁸:

- lombardni kredit uz depozit
- lombardni kredit uz stambenu štednju
- lombardni kredit uz policu osiguranja
- lombardni kredit na temelju zaloga vrijednosnih papira
- lombardni kredit na temelju udijela u investicijskom fondu itd.

⁸ Izvor: <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/L/Lombardni-kredit>

Prednosti lombardnog kredita su: visina kredita je određena visinom oročene štednje, nisu potrebni žiranti ili polisa osiguranja, kao niti dokaz o namjeni kredita kao kod npr. hipotekarnog kredita, a korištenje kredita je uz minimalnu kamatnu stopu.

Brojni su primjeri kada i kako se može koristiti lombardni kredit kao efikasno sredstvo samofinansiranja. Najjednostavniji primjer je kada raspoložete sa novčanim depozitom ili premijom osiguranja koje ne želite da koristite za refinansiranje trenutnih finansijskih potreba ili obaveza. U ovom slučaju, oročeni depozit ili polica osiguranja koju bi ste eventvano iskoristili je zalog za kredit sa kojim se zadovoljava konkretna finansijska potreba. Na raspolaganju Vam je novac sa kojim možete samostalno raspolagati, ali pri tome ne trošite trenutnu ušteđevinu odnosno ne koristite postojeće osiguranje.

Uobičajeno je da su kamatne stope na lombardni kredit povoljnije u odnosu na ostale vrste kredita, jer za banku ne postoji rizik neizvršenja povrata kredita i kamata. Nakon uredne otplate kredita, korisniku kredita je na raspolaganju oročeni depozit koji je uvećan za pripadajuću kamatu. Na ovaj način, samofinansiranjem je zadovoljena npr. neplanirana finansijska potreba, ali istovremeno nisu utrošena trenutno raspoloživa novčana sredstva sa oročenog depozita.

Samofinansiranje putem lombardnog kredita može biti finansijski opravdano ukoliko raspoložete sa oročenim depozitom, jer na taj način ubrzavate cikluse zadovoljavanja trenutnih finansijskih potreba, bez dodatnog zaduženja odnosno smanjuje se rizik (samo)finansiranja za osobe koje nisu zagovornici upotrebe kredita kao oblika finansiranja.

Prednost lombardnog kredita: Vlasnik depozita kod lombardnog kredita može biti korisnik kredita ili treće lice. Tako na primjer lombardni kredit može biti jednostavan način finansiranja unutar porodice, kada roditelji žele finansijski podržati samostalni život svoje punoljetne djece, ali na način da im nisu direktno obezbjedili neophodan novac, nego su obezbjedili zalog za kredit, koji će punoljetna djeca iz vlastitih primanja otplatiti, u više mjesečnih rata. Na ovaj način roditelji mogu finansijski pomoći punoljetnoj djeci da kvalitetnije upravljaju osobnim finansijama, korištenjem kredita uz povoljniju kamatnu stopu na odobreni lombardni kredit, ali da istovremeno ostvare i odgovarajuću kamatu na vlastiti oročeni depozit.

11. Zamjenski kredit i reprogram kredita

Zamjenski kredit jedan je od mnogobrojnih produkata iz bankarske ponude. Uobičajeno je da se zamjenski kredit koristi za tzv. „zatvaranje“ kredita u trenutnoj banci i/ili u drugim bankama, leasing kućama i MKO, a da se nova finansijska sredstva iz odobrenog zamjenskog kredita prenose na transakcijski račun klijenta, uz odgovarajući maksimalni iznos „slobodnih“ sredstava - npr. 30% od iznosa ukupno odobrenog zamjenskog kredita može se koristiti za druge finansijske obaveze (potrebe) klijenta.

Kada se postojeći korisnik kredita suoči sa problemom u otplati kredita banka može, kao jedno od potencijalnih rješenja, ponuditi klijentu mogućnost **reprograma (postojećeg) kredita**, ako za to postoje objektivni razlozi kao što su npr. gubitak posla, smrtni slučaj i druge nepredviđene okolnosti koje su bitno uticale na izvršenje trenutnih finansijskih obaveza korisnika kredita.

Korištenjem zamjenskog kredita klijent može izvršiti **restrukturiranje kredita** i/ili drugih postojećih finansijskih obaveza, ali to ne mora biti uvijek slučaj. Korisnik zamjenskog kredita ne mora imati finansijske ili druge „otežavajuće“ okolnosti prilikom otplate postojećih finansijskih obaveza (rate kredita), nego može imati potrebu za npr. **smanjenjem visine**

troškova za kamatu po ranije odobrenom (dugoročnom) kreditu – npr. kada je na tržištu trenutna kamatna stopa niža od ugovorene kamatne stope za postojeće (dugoročne) finansijske obaveze odnosno ukoliko je ugovorena fiksna kamatna stopa za postojeći (dugoročni) kredit viša u odnosu na fiksnu kamatnu stopu za trenutnu ponudu (dugoročnih) kredita na tržištu.

U slučaju da korisnik kredita sa bankom dogovori **reprogram kredita**, uobičajeno je da se vrši **produženje roka otplate kredita** sa ciljem npr. **smanjenja rate kredita**, uvođenje grejs perioda odnosno moratorija i drugi izmjenjeni uslovi kreditiranja. Reprogram kredita banke vrše samo „svojim“ klijentima, a iznimno i za dugovanja klijenta u drugim bankama i/ili finansijskim institucijama. Reprogramiranjem kredita banke dobivaju dužnike koji uredno otplaćuju mjesečnu ratu kredita odnosno na ovaj način banke nastoje da u dogovoru sa korisnikom kredita riješe kašnjenja u naplati potraživanja ili preduhitre takve situacije.

Ukoliko korisnik kredita „zna“ da će imati probleme u otplati mjesečne rate, potrebno je da **na vrijeme obavi razgovor u banci** odnosno da ne dođe u situaciju da kasni sa otplatom mjesečne rate ili da se „nagomilaju“ neplaćene rate kredita. Reprogram se, obično, odnosi na kredite čiji je rok otplate duži od godinu dana, ali nekada se može i više kratkoročnih kredita (npr. dozvoljeno prekoračenje po tekućem računu i/ili mjesečna rata za revolving kartice i drugi kratkoročni krediti) objediniti u jedno, novo, kreditno zaduženje sa dužim periodom otplate odnosno manjom mjesečnom ratom.

Pri reprogramu kredita, korisnik kredita podnosi zahtjev banci, kao što je to slučaj i kod odobravanja „redovnog“ kredita. Prilikom odobrenja zahtjeva za reprogram, banka vrši cjelokupnu kreditnu analizu korisnika kredita, a podneseni zahtjevi u većini slučajeva budu i odobreni, ukoliko korisnik kredita ispunjavaju predviđene uvjete za reprogram kredita.

Zamjenski kredit se treba koristiti na „isplativ“ način. To znači da je postojeće kreditne obaveze potrebno zamjeniti sa novim kreditom, pod povoljnijim uslovima (npr. niža kamatna stopa ili manja mjesečna rata). Korištenjem zamjenskog kredita korisnik kredita treba voditi računa da ne dođe u situaciju prezaduženja odnosno da u dužem vremenskom periodu ne bude u potrebi da vrši reprogram kredita. Zamjenski kredit treba koristiti samo sa određenom namjenom odnosno nenamjensko korištenje zamjenskog kredita, samo da bi korisnik kredita došao do novih ili većih kreditnih sredstava ne bi trebalo biti trajno opredjeljenje koje će postati finansijska navika za kontinuiranim zaduživanjem korisnika kredita, kao jedino mogućim oblikom upravljanja osobnim finansijama.

Reprogramom kredita korisnik treba prvenstveno da postigne urednost otplate postojećih finansijskih obaveza. To je moguće postići ukoliko korisnik kredita istovremeno promijeni i trenutne (finansijske) navike odnosno reprogram kredita treba biti „olakšica“ u prevazilaženju trenutnih i neplaniranih okolnosti, a nikako „trajno“ rješenje za korisnika kredita.

Bez obzira da li se koristi zamjenski kredit ili se vrši reprogram kredita cilj korisnika kredita je da otplati postojeće kreditne obaveze i posveti se racionalnijem upravljanju osobnim finansijama. Upravljanje osobnim finansijama, bez kreditnih zaduženja, može izgledati kao „nemoguće“ rješenje korisnicima kredita koji su svoje finansijske obaveze „naučili“ da izvršavaju isključivo korištenjem kredita. Postepeno smanjivanje mjesečne rate kredita i preusmjeravanje dijela mjesečnih prihoda na neki od štednih računa klijenta može biti jedan od načina na koji će korisnik kredita postepeno mijenjati svoje finansijske navike i postići kvalitetnije upravljanje osobnim finansijama.

Kako **promijeniti postojeće finansijske navike** odnosno prijeći iz pozicije korisnika kredita u poziciju štediše, svaki klijent banke bi trebao da se konsultuje u „matičnoj“ banci. Osobni bankari bi trebali biti u mogućnosti da kreiraju adekvatan finansijski plan za svakog klijenta, koji želi da na kvalitetniji način upravlja sa osobnim finansijama. Na taj način banke će u vlastitom kreditnom portfelju imati više zamjenskih kredita, a manje će biti u prilici da sa klijentima dogovaraju uvjete za reprogram kredita.

11.1. Razlozi „za i protiv“ reprogramiranja kredita

Ukoliko se kredit koristi prvenstveno za zadovoljavanje potrošačkih navika, a ne za investiranje u nabavku npr. stambenog prostora/nekretnine ili druge investicije, tada korisnik kredita može doći eventualno i u situaciju da razmišlja o mogućnostima reprogramiranja kredita.

Razlozi „za“ reprogramiranje kredita:

1. Smanjenje trenutnog iznosa otplate – rate kredita.
2. Povećanje troškova za ostale finansijske izdatke npr. režijski troškovi ili drugi vidovi ulaganja.
3. Smanjenje trenutnih prihoda ili mjesečnih primanja.
4. Promjena strukture finansijskih ulaganja: npr. smanjenje rate kredita – povećanje polise životnog osiguranja.
5. Povećanje potreba za drugim vidovima izmirenja dospjelih finansijskih obaveza.
ltd.

Razlozi „protiv“ reprogramiranja kredita:

1. Povećanjem perioda otplate, povećava se i iznos kamate – troškova za kredit.
2. Reprogramiranje kredita može izgledati kao „brzo rješenje“ trenutnih finansijskih obaveza.
3. Dodatno produženje otplate i povećanje iznosa kredita, u slučaju kada se reprogramom želi zamjeniti postojeći kredit - za uvećani kredit, u dužem vremenskom periodu.
4. Nastavak potrošnje koja nema karakter planirane investicije.
5. Reprogram kredita se vrši „po navici“ ili uslijed postojanja potrošačkih navika koje su sezonskog karaktera.
ltd.

Ukoliko se kredit koristi za npr. kupovinu stana/kuće, ali pri tome korisnik kredita želi da finansijski zadrži istovjetne potrošačke navike npr. putovanja u inostranstvo i sl., tada reprogram kredita može izgledati kao logičan nastavak potrošačke potrošnje, uz zadržavanje životnog stila koji je prakticiran prije npr. kupovine stana/kuće na kredit.

Kada se reprogramiranje trenutnog kredita vrši kako bi se npr. dio rate kredita preusmjerio u npr. kupovinu polise životnog osiguranja ili drugi oblik investiranja npr. kupovinu poslovnog prostora, tada reprogram kredita može imati i druge elemente svoje svrsishodnosti, a ne isključivo potrošačku komponentu.

Odluka o reprogramu kredita je **novi način** na koji korisnik kredita želi da koristi, trenutno raspoloživi kućni budžet, u narednom vremenskom periodu. Ukoliko se to čini jer je došlo do smanjenja trenutnih mjesečnih primanja, onda je neophodno izvršiti i umanjena ostalih troškova u kućnom budžetu, a ne samo umanjene iznosa mjesečne otplate kredita. Svrha reprogramiranja kredita jeste „olakšanje“ izvršavanja trenutnih finansijskih obaveza, ali to ne mora biti i jedino rješenje. Alternativno rješenje može biti i nastojanje da se ostvare dodatne

softconsulting

uštede u trenutnom kućnom budžetu, uz zadržavanje istog iznosa otplate postojećeg kredita: npr. godišnji odmor ne mora biti putovanje u inostranstvo, nego kvalitetan boravak u porodičnom/domaćem okruženju.

Da li će korisnik kredita pristupiti procesu reprogramiranja kredita, zavisi prije svega od potrošačkih navika, ali i navika da se štedi odnosno da se odloži potrošnja kako bi se pravovremeno izmirile ugovorene finansijske obaveze.

Preporuke pri donošenju odluke o reprogramiranju kredita:

1. Razmislite o vlastitim **finansijskim ciljevima** i zabilježite sve razloge „za i protiv“ donošenja odluke o reprogramiranju kredita.
2. Izvršite razmatranje i **drugih opcija za rješenje** trenutnih finansijskih obaveza.
3. Postavite **nove finansijske parametre**: na koji način ćete, u narednom periodu, svrsishodnije koristiti kreditna sredstva i raspoloživi kućni budžet.
4. U trenutnom budžetu odredite **mjesečne limite** za: otplatu postojećih finansijskih obaveza, za nova zaduženja i za reprogramirane finansijske obaveze.
5. **Pridržavajte se** postavljenih finansijskih ciljeva izvršenog reprogramiranja kredita ili smanjenja ostalih finansijskih izdataka.

Ukoliko je reprogramiranje kredita način na koji ne možete da uskladite trenutna finansijska primanja sa željenim stilom i načinom života, potrebno je da razmislite **zašto se dodatno želite zadužiti?** Zaduženje donosi i određene finansijske obaveze. Možda je Vaša finansijska odluka da želite platiti kamate za kredit, kako bi ste imali sve što Vam je potrebno za životni stil koji prakticirate. Dugoročno posmatrano, reprogramiranje kredita ne bi trebalo da bude trajno opredjeljenje ili navika da „pomjerate“ rokove za izvršavanje dospelih finansijskih obaveza.

Trenutno finansijsko „olakšanje“ može biti kratkoročno isplativo rješenje, ali ne i dugoročna navika da se jedan kredit zamjeni na novim - uvećanim kreditom, a kako bi se sve što je „potrebno“ nabavilo danas i odmah. **Nekada je odgođena potrošnja prihvatljivije rješenje.** Zato je potrebno da prilikom reprogramiranja kredita, ukoliko je to potrebno, razmislite i o načinu na koji želite da obezbjedite Vašu buduću finansijsku sigurnost: kratkoročno i dugoročno.

Definicije osnovnih pojmova:

Tekući račun (engl. current account, njem. umlaufender konto)⁹ je bankarski ugovor kojim se banka obvezuje određenoj osobi otvoriti poseban račun, u korist tog računa primati uplate, a na njegov teret obavljati isplate u granicama deponentova potraživanja na tom računu uvećanom za kredit koji odobrava depozitar (banka). Bančina obveza isplaćivanja na teret računa preko svote postojećeg potraživanja ugovorom se može isključiti. Ugovor o otvaranju tekućeg računa mora biti sklopljen u pisanom obliku, a u stvarnosti se u pravilu sklapa na neodređeno vrijeme. U takvom slučaju svaka od stranaka može ga raskinuti uz ostavljanje otkaznog roka od petnaest dana. Za izvršenje deponentovih naloga banka odgovara prema pravilima ugovora o nalogu. S druge strane, za izvršene usluge depozitar ima pravo naplatiti proviziju, a također i zahtijevati naknadu za posebne troškove u vezi s tim uslugama.

Štednja¹⁰ je čuvanje materijalnih dobara ili novca. Provodi se odgađanjem odnosno **ograničavanjem potrošnje za određeno vrijeme** ili tako što se čuvaju dobra od beskorisnog ili društveno manje korisnog trošenja u odnosu na druge potrebe. Razlikujemo materijalnu, novčanu, individualnu, kolektivnu, dobrovoljnu i prisilnu štednju.

Debitna kartica¹¹ (poznata i pod nazivom "bankomat-kartica") je kartica koju banka izdaje vlasniku tekućeg ili deviznog računa kako bi svojim sredstvima mogao raspolagati neovisno o radnom vremenu poslovnice banke. Debitnom karticom klijent može podizati gotovinu na bankomatu, ali i plaćati robe i usluge u trgovačko-uslužnoj mreži, pa stoga debitna kartica predstavlja i bezgotovinsko sredstvo plaćanja. Prilikom korištenja debitne kartice pripadni bankovni račun tereti se za učinjeni trošak odmah po obavljenom plaćanju uz uvjet da na računu postoji pokriće. Pokriće na računu uključuje i iznos neiskorištenog dopuštenog prekoračenja.

Kreditna kartica¹² je jedno od bezgotovinskih sredstava plaćanja. Najčešće je u obliku plastične kartice sa kojom izdavatelj potvrđuje da će platiti račun sa kreditne kartice. Izdavatelji kreditnih kartica su uglavnom banke i slične kartične ustanove. Vlasnik kreditne kartice pri kupnji samo potpiše račun. S tim računom nastaje kreditna razmjena. Račun s izdavateljem kreditne kartice pretežno obračunava mjesečno.

Elektronski novac¹³ se može definisati kao novac koji postoji samo u bankarskim računarskim sistemima, a ne postoji u fizičkoj formi. Razvoj tehnologije, nedostatak slobodnog vremena, ogromna količina informacija koja nas okružuje, potreba da što više stvari obavimo u što kraćem vremenskom periodu i po mogućnosti od kuće, dovela je do pojave elektronskog novca. Potreba za gotovim novcem opada, kako sve više i više ljudi počinje da koristi alternativu fizičkoj moneti.

Elektronički novac¹⁴ (engl. Electronic money, elektronička gotovina, e-novac, digitalna valuta, digitalni novac ili digitalna gotovina) je digitalna zamjena za gotovinu u elektroničkim

9 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=22755>

10 Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/%C5%A0tednja>

11 Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Debitna_kartica

12 Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Kreditna_kartica

13 Izvor: <http://poslovnainformatika.rs/elektronsko-poslovanje/e-platni-promet/>

14 Izvor: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/bezgotovinska-placanja/e-novac>

plaćanjima (na internetu). Tako u novije vrijeme **novac** sve više **postaje informacija spremljena na mikroprocesoru** (hardverski) **ili u bazi podataka** (softverski) koja sadržava informacije o stanju računa, osobne informacije, PIN, informacije o provedenim transakcijama i sl. Razvoj elektroničkog novca potaknut je globalnim širenjem interneta i željom za što efikasnijim i jeftinijim provođenjem transakcija u elektroničkim plaćanjima. Pritom je potrebno istaknuti da razvoj interneta kao globalne informacijske mreže i medija kojim će se obavljati najveći dio transakcija samo dodatno stavlja naglasak na sigurnost i pouzdanost.

Elektronsko bankarstvo¹⁵ definiše skup raznovrsnih načina izvođenja finansijskih transakcija upotrebom informacione i telekomunikacione tehnologije. Elektronsko bankarstvo je brz, efikasan i pouzdan sistem koji omogućava da se putem Interneta pristupi banci nezavisno od vremena rada banke: 24 časa dnevno, sedam dana u nedjelji. Kada se govori o internet bankarstvu podrazumijevaju se dva oblika rada. Takozvani on-line bankarski servis zahtijeva instalaciju softvera na »klijentu«, odnosno na PC-ju korisnika, pa se naziva i »softverski baziran«. Bez tog softvera korisnik ne može da radi. Internet bazirano bankarstvo – podrazumeva pristup bankarskom servisu sa bilo kojeg kompjutera koji se konektuje na Internet, od kuće, sa posla ili sa putovanja.

Kredit¹⁶ je novčani dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik kredita (obično banka) ustupa pravo korištenja određenog iznosa novčanih sredstava dužniku (debitoru) na ugovoreno vrijeme i uz ugovorene uvjete povrata. Sama riječ kredit dolazi od francuskog, njemačkog i talijanskog jezika, a iz latinskog dolazi samo značenje, što znači; **ono što je povjereno**, zajam.

Lombardni kredit¹⁷ spada u vrlo stare kreditne poslove. Ime nastaje u talijanskoj pokrajini (Lombardiji). Temelj ovog kreditnog posla je zalag realnih pokretnih vrijednosti. Najčešće je to zlato, nakit, umjetničke kolekcije, numizmatika, vrijednosti papiri i druga vrijedna pokretna dobra. Lombardne kredite odobravaju banke, ali i specijalizirane ustanove npr. zalagaonice. Zbog zaštite interesa vjerovnika iznos kredita je uvijek niži od prometne vrijednosti zaloga. Prednost ovih kredita je u činjenici da njegov tražitelj ostaje vlasnik nad založenom stvari. U slučaju ne vraćanja kredita, sa pripadajućom kamatom i troškovima, vjerovnik prodaje založene vrijednosti putem licitacije.

Budžet¹⁸, od starofran. bougette – mala kožna torba, se općenito smatra kao spisak svih planiranih prihoda i rashoda. Drugim riječima, budžet je organizacioni plan izražen monetarnim terminima. Sačinjavanje budžeta gotovo uvijek zahtijeva posebno zalaganje, te se smatra finansijskim planom za jednu godinu.

Investicija¹⁹ (engl. investment, njem. Kapitalanlage) je u širem smislu materijalno, nematerijalno i novčano ulaganje za tekuće poslovanje, razvoj i ekspanziju ekonomskih jedinica. U užem smislu to je **novčano ulaganje u osnovna sredstva**.

Financijski rizik²⁰ (engl. financial risk, njem. Finanzrisiko) predstavlja rizik kod fiksnih troškova financiranja (rizik da se ostvarenim finansijskim rezultatom neće pokriti kamate na

15 Izvor: https://sr.wikipedia.org/wiki/Elektronsko_bankarstvo

16 Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kredit>

17 Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Lombardni_kredit

18 Izvor: <https://bs.wikipedia.org/wiki/Bud%C5%BEet>

19 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=24522&Page=2>

20 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=9901&Page>

dugove poduzeća) i/ili rizik koji proizlazi iz stupnja zaduženosti poduzeća (rizik da poduzeće neće biti u mogućnosti vratiti dug). Stupanj rizika se povećava usporedo sa stupnjem zaduženosti poduzeća.

Rizik kamatne stope (Interest Rate Risk)²¹ predstavlja rizik da će se vrijednost ulaganja promijeniti zbog promjene u apsolutnom nivou kamatnih stopa, u razlici između dvije stope, u obliku krivulje prinosa ili u bilo kojem drugom odnosu kamatne stope. Takođe se naziva i kamatni rizik. Primjer: pad neto prihoda od kamata će proizaći iz promjena u odnosima između kamatnih prihoda i kamatnih rashoda.

Kolateral²² - sredstvo obezbeđenja banaka pri kreditnim poslovima. Može biti u novčanom ili nenovčanom obliku. U kreditnim sporazumima, **kolateral**²³ je **zajmodavčeva zaloga nad određenom imovinom, koja zajmodavcu obezbjeđuje isplatu duga**. Kolateral služi kao zaštita zajmodavca od zajmoprimčevog bankrota – tj. mogućnosti da zajmoprimac ne može da plati glavnicu i kamatu pod ugovorenim uslovima.

Hipoteka²⁴ je založno pravo na nekretnini na osnovu koga hipotekarni povjerilac, obično banka, može naplatiti svoje potraživanje iz vrijednosti te nekretnine, ukoliko dužnik to ne učini na vrijeme. Za razliku od založnog prava na pokretnim stvarima, kod hipoteke to nije slučaj tj. dužnik i dalje neometano nastavlja da koristi založenu nekretninu.

Vinkulacija polise osiguranja²⁵ je ustupanje prava na isplatu svote osiguranja na banku, u slučaju nastanka štete, odnosno osiguranog slučaja. To znači da će osiguravajuće društvo, ako se dogodi osigurani slučaj, svotu osiguranja isplatiti banci umjesto osiguraniku ili ugovaratelju osiguranja. Vinkulacija polise osiguranja radi se samo u slučaju kada je polisa osiguranja instrument osiguranja naplate kredita.

Reprogramiranje²⁶ (engl. rescheduling, njem. Reprogrammierung) je postupak produljivanja roka otplate kredita. Obvezno se o tome mora postići dogovor s vjerovnikom. Poslu reprogramiranja u pravilu se pristupa onda kad je dužnik nesposoban da vrati kredit ili bi mu **vraćanje kredita znatno otežalo položaj**. Međutim, može se reprogram provesti **i iz nekih drugih poslovnih interesa** bilo davaoca bilo primaoca kredita.

Reprogram²⁷ postojeće kreditne obveze podrazumijeva otplatu te iste kreditne obveze po novom planu otplate. S druge strane kod refinanciranja se ugovara novi kredit, kojim se zatvaraju postojeće finansijske obveze. Reprogramiraju se kreditne obveze koje dužnici neuredno otplaćuju. **Refinanciraju** se kreditne obveze koje dužnici još uvijek uredno otplaćuju.

21 Izvor: <http://upravljanjerizicima.com/pojmovnik/rizik-kamatne-stope/98>

22 Izvor: <http://www.kamatica.com/pojam/kolateral>

23 Izvor: <https://sr.wikipedia.org/wiki/Колатерала>

24 Izvor: <http://www.besplatnapravnepomoc.rs/tekstovi/stvarno-pravo/hipoteka/>

25 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=12377>

26 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=10185&Page=>

27 Izvor: <https://www.progreso.hr/blog/kredit-za-refinanciranje/>